

- 1) All questions are compulsory
- 2) Figures to the right indicate marks
- 3) Internal options are mentioned

1. Describe the main types of consumers rights. (15)

Or

1. Explain the concept of RTI

2. Define ecology and describe various types of environmental ethics (15)

Or

2. Write a note on 'Polluter's pay' and fair carbon space.

3. Explain fully LASER and BIOTECHNOLOGY (15)

Or

3. Why control over technology is needed?

4. Describe the various soft skills necessary to face competitive exams. (15)

Or

4. Define motivation and describe the theories explaining motivation.

5. Write short notes on (any 3) (15)

- A. Urban and Rural disparity
- B. Issues of Megacities
- C. Fair distribution of natural resources
- D. Waste Management
- E. Social forestry
- F. Water availability

गुण : ७५

वेळ: २ १/२ तास

सूचना :- १) सर्व प्रश्न अनिवार्य

- २) उजवीकडिल अंक गुण दर्शवतात.
- ३) आंतरिम पर्याय मांडले आहेत.
- ४) मूळ प्रश्नपत्रिका प्रमाण मानावी.

प्र. १ ग्राहक संरक्षण अधिकाराच्या विविध प्रकारांचे वर्णन करा. (१५)

किंवा

प्र. १ 'माहितीचा अधिकार', ही संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र. २ परिस्थितिकी शास्त्राची व्याख्या करून, विविध पर्यावरण मतांचे वर्णन करा. (१५)

किंवा

प्र. २ 'प्रदूषकानेच भरपाई दयावी' व 'न्याय्य कार्बन अवकाश' या तत्त्वांवर टीपा लिहा.

प्र. ३ लेझर व जैवतंत्रज्ञान पूर्णपणे विषद करा. (१५)

किंवा

प्र. ३ तंत्रज्ञानावर अंकुश ठेवणे का गरजेचे आहे?

प्र. ४ विविध जीवनकौशल्ये 'स्पर्धा परीक्षा' देण्यासाठी कशी उपयुक्त ठरतात त्याचे वर्णन करा. (१५)

किंवा

प्र. ४ अभिप्रेरणाची व्याख्या देऊन त्याविषयीच्या विविध सिद्धांतांचे वर्णन करा.

प्र. ५ थोडक्यात टीपा लिहा. (कोणत्याही ३) (१५)

- १) शहर व ग्रामीण भागातील दरी
- २) महाकाय शहरांच्या समस्या
- ३) निसर्गसाधनांचे न्याय्य वाटप
- ४) कचरा नियोजन
- ५) सामाजिक वनीकरण
- ६) जलसाठे व जलवाटप